

Talat Tekin, Makaleler¹, Altayistik (Yay. Hazırlayanlar: Emine YILMAZ-Nurettin DEMİR), Grafiker Yayıncılık:11, Araştırma İnceleme Dizisi: 5, Ankara 2003, XVI + 384 s.

Dr. Süer EKER¹

Türk-Çuvaş dilleri, Moğolca, Mançu-Tunguzca ile muhtemelen Korece ve Japoncanın da yer aldığı varsayılan Altay dilleri ailesi, Altay Dilleri Kuramı'nın bir sonucu ve ürünüdür. Başta Ramstedt olmak üzere, Németh, Gombocz, Kotwicz, Aalto, Poppe, Pritsak, Menges vd. bilim adamlarının katkılarıyla geliştirilen bu kuram, esas olarak Altay dilleri arasındaki ses denkliklerine dayanır.

Türk dil biliminin yaşayan en önemli isimlerinden olan Talat Tekin, aynı zamanda Altayistik biliminin ülkemizdeki sayılı temsilcilerinden biri ve Altay dilleri arasındaki ilişkileri *kuramlaştıran* Ramstedt ve Poppe'den sonra, bu kuramın en güçlü savunucularındandır.

Bilimin temel hareket noktası olan nesnel düşüncenin Türklük araştırmalarına uygulanmasında pay sahibi bir araştırmacı olarak, çok sayıda nitelikli yapıtıyla Türk dil bilimine *Ana Türkçe birincil uzun ünlüler kuramı* gibi yeni ufuklar açan, özgün bakış açıları getiren Tekin, aynı zamanda Türkoloji ve Altayistik dünyasınca yakından tanınan seçkin bir akademisyendir.

Tekin'in uzun bilim hayatının ürünü olan makalelerinden, özellikle Altayistik ile ilgili olanların, önemli bir bölümüne ulaşma imkânı, Ankara, İstanbul Türkoloji çevreleri de dahil olmak üzere, oldukça sınırlıdır.

Son dönemlerde çok sayıda nitelikli bilimsel çalışmaya birlikte imza atan Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Emine YILMAZ ve Başkent Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Nurettin DEMİR; Prof. Dr. Talat TEKİN'in -birçoğu yazarında da bulunmayan- yaklaşık 150 yazısının tamamını derleyerek bir dizi hâlinde yayımlamayı amaçlamaktadırlar.

¹Başkent Üniv. TDE Bölümü / ANKARA
suereker@yahoo.com

Üç ciltten oluşacak bu dizinin ilk cildinde Altayistik, ikinci cildinde Eski Türkçe ve Orta Türkçe, üçüncü cildinde ise Çağdaş Türk dilleri ile ilgili yazıların yer alması plânlanmıştır. Tüm yazıların derlenmesi, gerçekten çok ciddi ve kapsamlı bir kaynak taramasının sonucudur. Böyle bir kaynak taramasının ardından farklı tarihlerde, farklı ülkelerde çok değişik çevriyazı dizgeleri ve *font*larla basılan malzemelerin işlenmesi, ölçünlü ve birbiriyle tutarlı metinler hâline getirilerek âdeta harf harf yeniden yazılması, çalışmaya verilen emeğin bir göstergesidir.

İlki 1969, sonuncusu 1998 tarihini taşıyan ve kronolojik olarak sunulan Altayistikle ilgili makaleler Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Avusturya, Macaristan, Rusya'dan Kore, Japonya ve Moğolistan'a değin pek çok ülkede, çok sayıda dil bilim periyodığında ve kitapta yayımlanmıştır.

Bu makaleler, Altayistik ve Türkoloji dünyasına ilk kez bir arada sunulmaktadır.

Metin inceleme ve yayımına dayalı geleneksel çalışmalar da ayrı bir önem taşımakla birlikte, modern dil bilimin verilerini esas alan, Altay dilleri, Türk dil ve lehçeleri arasındaki eş ve art zamanlı karşılaştırmalı çalışmalar, pek çok Türkoloji sorununun çözümüne önemli katkılar sağlamasının yanı sıra, Türk bilim dünyası için uluslar arası alanda prestij kaynağı olmaktadır. Bu nitelikleri taşıyan *Makaleler I, Altayistik*, Altayistik ve Türklük bilimi araştırmacıları için vazgeçilmez bir kaynak niteliğindedir.

Kitapta 35 adet yazı bulunmaktadır. Bu yazılardan 2'si tanıtma/eleştiri, 33'ü makedir. 35 yazının 9'u Türkçe, 1'i Rusça, 25'i İngilizcedir. *Sunuş* bölümünde, kitabın hazırlanması ile ilgili süreçlerden söz edilmekte, *metin* bölümünde her yazının sonunda kaynakça yer almakta, kitabın sonunda makale ve tanıtımların künyeleri bir arada verilmektedir.

Kapsam ve içerik açısından aynı olan 20-23 ve 25 numaralı makaleler Türkçe, Rusça ve İngilizce olarak kaleme alınmıştır. Aynı şekilde 22-24 numaralı makalelerden ilki İngilizce, ikincisi Türkçedir; 33 numaralı Türkçe makale ise, 27 numaralı İngilizce makalenin özeti niteliğindedir.

Aşağıda, kitapta yer alan 35 yazının tamamı ile ilgili kısa notlar sunulmuştur:

Genel Türkçe *z*, *ş*'nin Çuvaşçada *r* ve *l*'ye denk geldiği bilinmektedir. Altayistik kuramında $r > z$ ve $l > ş$ gelişmelerine 'Zetasizm' (*z*'leşme) ve

‘Sigmatizm’ (ş’leşme); bunun tersine, $z > r$ ve $ş > l$ gelişmelerine ise ‘Rotasizm’ (r’leşme) ve ‘Lamdazizm’ (l’leşme) adı verilmektedir.

Kitabın ilk yazısı olan “Zetacism and Sigmatism in Proto Turkic” (s. 1-37) başlıklı makalede ilk kez Altay karşılaştırmalı dil biliminin kurucusu Ramstedt tarafından ortaya konulan $r > z$, $l > ş$ gelişimleriyle ilgili genel bilgiler verildikten sonra, tarihî ve Modern Türk dillerinden z’leşme ve ş’leşmeyi destekleyen çok sayıda örnek sunulmaktadır.

“On the Alternation $l \sim s$ in Turkic and Mongolian” (s. 39-41) başlıklı makalede, ilk makalenin devamı niteliğinde, Türkçe ile Moğolca arasındaki $l \sim ş$ nöbetleşmesi ile ilgili örnekler incelenmektedir.

“Further Evidence for ‘Zetacism’ and ‘Sigmatism’” (s. 45-54) adlı makalede z’leşme ve ş’leşme kuramı ile ilgili çok sayıda yeni örnek sıralanmaktadır.

“On Volga-Bulgarian *bačnā*” (s. 55-56) başlıklı makalede, Volga-Bulgar Kitabeleri’nde yer alan *bačnā* sözcüğünün kökeni, *balç hipotetik biçimine dayalı olarak açıklanmaktadır.

Türkolojinin en önemli araştırma konularından biri de Türk dillerinde kısa ünlülerle zıtlaşan yani fonem niteliği taşıyan birincil uzun ünlülerin varlığıdır. “On the Origin of Primary Long Vowels in Turkic” (s. 57-64) başlıklı makalede, Türk dillerinde yer alan uzun ünlülerin kaynağıyla ilgili *büzülme*, *vurgu*, *telâfi*, *ikiz ünlü*, *hece* doruğu gibi kuramlara değinilmekte ve Türkçe uzun ünlülere karşılık gelen Moğolca ses grupları ile ilgili örneklerin yanı sıra *V* ve *CV* tipindeki uzun ünlülü yansıma sözcükler ile bunların türevleri ve son olarak *V* ve *CV* tipindeki köklerde birincil uzun ünlüler incelenmektedir.

“Sravnitel’ny slovar’ tunguso-man’çjurskikh yazıkov: Materialı k etimologičeskomu slovarju (Tunguz-Mançu dillerinin karşılaştırmalı sözlüğü: Etimolojik sözlük için malzemeler), Tom I: A-N, Akademiya Nauk SSSR, Institut Yazıkoznaniye, Leningrad 1975.” (s. 65-72), Mançu-Tunguz dillerinin, Altay dil bilimi alanında çalışanlar için *eşsiz bir kaynak* niteliğindeki ilk toplu ve karşılaştırmalı sözlüğü ile ilgili bir tanıtma yazısıdır.

“Altay Dilleri Teorisi” (s. 73-86) başlıklı yazıda Altay dilleri kuramının kurucusu Moğolist ve Türkolog Ramstedt’in görüşleri ile kuramın tarihsel gelişimi ele alınmaktadır. Ayrıca, kuramın diğer önde gelen temsilcileri Aalto ve Poppe’nin görüşlerinin yanı sıra Altay Dilleri Kuramı’na

muhafif olan Clauson ve Doerfer'in görüşleri de incelenmektedir. Makalede $r=z$, $l=\zeta$; $d-$, $n=-y-$ gibi ses denklikleri ve Ön Türkçedeki kimi ses değişimleri ele alınmaktadır. Bu denklik ya da değişimler Altay dillerinin soyca akrabalığı demek olan Altay Dilleri Kuramı'nın güçlü ve inandırıcı kanıtlarıdır.

"The Representation of the Proto-Turkic Medial and Final /s/ in Yakut" (87-92) adlı makalede Türk dil biliminin çözülmemiş sorunlarından biri olan Ana Türkçe söz içi ve sonundaki /s/nin Yakutçada sistemli biçimde /t/ ile, Ana Türkçe /ç/, /ş/, /z/nin son seste /s/ ile, ünlüler arası /s/nin ise /h/ ile temsili ve istisnaî değişimler incelenmektedir.

"Ön Türkçede Ünsüz Yitimi" (s. 93-109) başlıklı makalede Ön Türkçede 'fonem atlaması' ses olayı ile söz içinde meydana gelen Altayca $kt > Ana Moğolca \acute{g}t/\acute{g}t > Türkçe -t$ vb. ünsüz yitimi örnekleri incelenmektedir.

İlk iki makalede Ana Türkçe için $r^2 > z$, $l^2 > \zeta$ gelişimini savunan ve bu ses değişimleri ile ilgili çok sayıda örnek sıralayan Tekin, "Once More Zetacism and Sigmatism" (s. 112-130)" başlıklı çalışmasında ise *Zetacism* ve *Sigmatizm* ile ilgili olarak çeşitli araştırmacıların görüşlerini özetlemekte, ardından tespit ettiği yeni 10 zetacizm, 2 sigmatizm örneğini ve Altayca $*l\acute{c} >> Genel Türkçe \zeta$ vb. gelişimleri incelemektedir.

Türkçede üçüncü kişi iyelik ekinden önce türeyen /s/ ve sonra türeyen /n/ fonemleri bugüne değin Türk dil bilgisi çalışmalarında *kaynaştırma sesi* olarak adlandırılmıştır. "Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine" (s. 131-138) başlıklı yazıda, üçüncü kişi iyelik ekinin tarihi ve modern Türk dil ve lehçelerindeki durumu, bu ekten sonra ortaya çıkan zamir n 'si, 3. kişi iyelik ekinin kökeni, bu ekten önce türeyen s ile ilgili kuramlar ele alınmakta ve sonuç olarak, bu ekin, Ana Altayca 3. kişi zamiri $*in$ 'den geliştiği; /s/ foneminin de aslında Ana Türkçede var olan, ancak daha sonra kullanımdan düşen çokluk ekinin *kalıntısı olduğu* savı ileri sürülmektedir.

"Notes on Some Altaic Harnessing Terms" (s. 139-148) başlıklı makalede atçılıkla ilgili Türkçe *uyan/oyan*, *tin*, *tizgin*, *yular*, *yügün/yügän*, *sugluk*, *kantarma*; Moğolca *çilbuşur/ çulbuşur*, *delbeg/*delbege(n)* terimleri ele alınmakta ve bunların etimolojileri verilmektedir.

"On the Structure of Altaic Verbs in {-KIrA}" (s. 149-162) başlıklı makalede, Türk dillerinde {-KIr-} ve {-KrA-} ile yapılan eylemlerin, Moğolcada {-kirA-} bulunan eylemlerle ilgisi incelenmektedir.

“On the Verbal Negation in Old Japanese”de (s. 163-174) Eski Japoncada olumsuz eylemler yapan *-nu* ve *-zu* ekleri ile Genel Altayca olumsuzluk eki **-ma-* arasında bağ kuran Miller’in *aşırı imgesel ve spekülatif* görüşleri eleştirilmektedir.

“On the Structure of Japanese Transitive Verbs in /s/” (s. 175-182) başlıklı makalede, Japoncanın morfolojisinin en karmaşık sorunlarından biri olan, birbiri ile bağlantılı geçişli ve geçişsiz eylem gövdelerinde bulunan /r/ ve /s/ ile ilgili kuramlar değerlendirilmekte ve özellikle Miller’in soruna ilişkin çözümleri eleştirilmektedir.

“Remarks on a Study in Altaic Comparative Morphology” (s. 183-195), SSCB Bilimler Akademisi Dil Bilim Enstitüsü Altay Dilleri Bölümü tarafından yayımlanan ve I.V. Kormish’in 5 makalesinden oluşan *Studies in Comparative Morphology of the Altaic Language* adlı yapıtla ilgili bir tanıtma yazısıdır.

“Üze Zarfı Hakkında” (s. 197-204), adlı yazıda, ilk kez Köl Tigin ve Bilge Kağan kitabelerinde yer alan, Radloff tarafından *öze*, Thomsen tarafından *üze* olarak okunan sözcüğün kökeni ile ilgili görüşler sıralandıktan sonra, Tekin *üze*’yi *üz* kökünden datif-lokatif eki *-A* ile türeyen bir zarf olarak açıklamakta ve bu açıklama ile ilgili tarihî ve modern kaynaklardaki diğer kanıtları ve örnekleri sıralamaktadır.

“Altaic Etymologies Based on ‘Sporadic Alternations’” (s. 205-213) adlı yazıda, Altay dilleri arasındaki düzenli ses değişimleri veya ses denkliklerinin yanı sıra, en az bunlar kadar *verimli* 9 ‘dağınık nöbetleşme’ ele alınmaktadır.

Bilindiği gibi İlk Türkçe **r² > Ana Türkçe z* değişimi yani *z*’leşme ve *l² > ş* değişimi yani *ş*’leşme Altay Dilleri Kuramı’nın temelini oluşturan en önemli ses denklikleridir. Tekin, “Zetacism and Sigmatism: Main Pillars of the Altaic Theory” (s. 215-234) başlıklı makalesinde, bu kuramı destekleyen ses denkliklerinin/değişmelerinin, aslında, sorunun çözümünde belirleyici bir rol oynamadığını düşünen ve dolayısıyla kurama karşıt görüş sergileyen Alman Türkolog G. Doerfer’e cevap vermektedir.

Altay dilleri arasındaki ses denkliklerinin birçoğunu ilk defa fark eden Ramstedt, işteşlik eki *-ş-*’nin /ç/den geliştiğini öne sürmüştür. Tekin “Türkçe /ş/, Çuvaşça /ś/ ve Moğolca /ç/” (s. 235-240) başlıklı makalede, Ramstedt’in Türk. /ş/= Çuv. /ś/= Mo. /ç/ ses denkliğini gösteren yeni örnekler sunmakta, tarihî lehçeler ve özellikle Bulgarca/Çuvaşça aracılı

ğıyla Ramstedt'in bulduğu bu denkliğin doğruluğunu kanıtlamaya çalışmaktadır.

“Turkic *tiš*, Chuvash *šāl* and Mongolian *šidün*” (s. 241-245). Altay Dilleri Kuramı'nın muhaliflerinden biri olan Sir Gerard Clauson'un, Türkçe *tiš* 'diş', Çuvaşça *šāl* ve Moğolca *šidün* sözcüklerinin etimolojik olarak birbirleriyle ilişkili olmadığını ileri süren bir yazısı üzerine, Tekin tarafından kaleme alınan bu makalede her üç sözcüğün de, Clauson'un iddiasının aksine, köken bakımından ilişkili olduğu ortaya konulmaktadır.

Türkçede vurgu genellikle son hecededir. Sözcüğe ek geldikçe, vurgu da sona kayar; ancak kimi ekler vurguyu üzerlerine çekmezler. Bunun nedeni, bu eklerle kurulmuş biçimlerin aslında birer sözcük grubu olmaları, vurgunun grubun son sözcüğüne ve genellikle gruptaki son sözcüğün de son hecesi üzerine gelmesidir. Bu noktadan hareketle, Tekin, “Olumsuzluk Eki *-ma-/me-*'nin Etimolojisi” (s. 247-252) başlıklı makalede, konuyla ilgili etimoloji denemelerini sıraladıktan sonra, ilk kez Ramstedt tarafından ortaya konulan açıklamayı geliştirmektedir. Buna göre Türkçede *-ma-* eki, eylemlerin *-m* ile yapılmış ad biçimlerine Tunguz dillerinde yaşayan olumsuz *e-* eyleminin getirilmesiyle oluşmuştur.

“внутритюрские свидетельства соответствия тюрского /š/ чувашско /š/ и монгольского /č/“ başlıklı makale 20 numaralı yazının yani “Türkçe /š/, Çuvaşça /š/ ve Moğolca /č/” başlıklı makalenin Rusça çevirisidir.

Türkçe olumsuzluk eki *-ma-*'nın kökeni üzerine yazılan “On the Origin of Turkic Negative Suffix (-mA-)” (261-268) başlıklı yazı, 22 numaralı makalenin; aynı şekilde “Turkic /š/, Chuvash /š/ and Mongolian /č/” (s. 269-274) başlığını taşıyan yazı da 20 no'lu makalenin İngilizce çevirisidir.

Tekin 1968 yılında yayımlanan yapıtı *A Grammar of Orkhon Turkic*'te araç durumu ekinden başka *-lıyu/-ligü* şeklinde bir *comitative* ekinden de söz etmiş ve bununla ilgili iki örnek sıralamıştı. Tekin'in okuyuşu ve yorumu Türkologlar arasında genel olarak kabul görmüş, ancak Sir Gerard Clauson ve Gerhard Doerfer farklı görüşler ortaya koymuşlardı. “Comitative Case in Orkhon Turkic” (s. 275-280) başlıklı makalede Clauson ve Doerfer'in *topluluk durumu eki* (comitative case suffix) *-lıyu/-ligü* ile ilgili karşıt görüşleri eleştirilmekte, bu eklerin Moğolca *topluluk durumu eki* *-lıya/-lüge* ile bağlantılı olduğu ortaya konulmaktadır.

z'leşme ile ilgili makalelerinde, bulduğu 85 örnekle Genel Türkçe z'nin, r veya r'nin bir türünden geliştiğini ispat ederek Altay Dilleri Kuramı'nı güçlendiren Tekin "New Examples of the Zetacism" (s. 281-287) başlıklı makalesinde de 5'i yeni, 7 z'leşme örneğini bilim dünyasına sunmaktadır.

Çin tarihlerinden *Chin-shu*'da yer alan Hunca kısa bir beyit (ya da satır) ilk kez Shiratori tarafından yorumlanmış, Çince çeviri denemesiyle birlikte geçen yüzyılın başında yayımlanmıştır. "The Hunnic (Hsiung-Nu) Couplet in Chin-Su" (s. 289-297) başlıklı makalede Tekin konuyla ilgili olarak çalışma yapan Türkologların farklı okuma denemelerini ve yorumlarını eleştirerek dört sözcükten oluşan kendi okuma denemesini sunmaktadır.

Bilindiği gibi, Altayca /lç/, /lc/ ve /ç/ ses birimleri Çuvaşçada /ś/ ile temsil edilmektedir. "Sigmatism in Chuvash Reviewed" (s. 298-307) başlıklı makalede, Çuvaşçadaki ş'leşme örnekleri Türk dillerinin yanı sıra Moğolca ve Macarca kanıtlarla, karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır.

Ana Türkçe uzun ünlüler, sonraki dönemlerde kısılırken birtakım seslik izler bırakmışlardır. Bu izlerden biri, uzun ünlülerin ikizleşmesidir. Söz başında y- türemesi Türk dillerinde örneklerine sıkça rastlanan uzun ünlüler ya da başka nedenlerle meydana gelen seslik bir olgudur. Tekin, "Türk Dillerinde Öncese y- Türemesi" (s. 308-326) başlıklı makalesinde, Çuvaşçanın yanı sıra tarihî ve modern Türk dil ve lehçelerinde bu olguyu araştırmaktadır. Tekin'e göre en eski y- öntüremeleri, İlk Türkçe (Pre-Turkic) döneminde meydana gelmiştir. Altay Dilleri Kuramı'na göre Türkçe tek heceli sözlerin çoğunun sonunda bir ünlü vardı. Altayca iki heceli bu sözcüklerin sonundaki kısa ve vurgusuz ünlü daha sonraki dönemlerde kaybolmuş, ancak kimi izler bırakmıştır.

"Relics of Altaic Stem-Final Vowels in Turkic" (s. 327-346), Eski ve Orta Türkçe eylemlerin geniş zaman eklerindeki ünlülerin, aslında daha eski ve özgün biçimleri iki heceli olan eylemlerin sonundaki ünlüler olduğunu ortaya koymaktadır.

"On the Origin of the Turkic Genitive Suffix" (s. 347-352) başlıklı makalede ilgi durumu ekinin kökeni üzerinde durulmaktadır. Buna göre, Genel Altayca ünlülerden sonra ilgi durumu eki olan {*-n}, ünsüzlerden sonra dar düz/yuvarlak bir ünlünün türemesiyle {*-(I)n} biçimine gelişmiş, daha sonra Türk dillerinde nazalleşmiştir.

“Yeni ‘Zetasizm’ Örnekleri” başlıklı makale, 27 numaralı İngilizce makalenin (New Examples of Zetacism) özeti niteliğindedir.

“Altaic Etymologies: I” (s. 356-375) başlıklı makalede, Altay dilleri arası karşılaştırmalarla 63 adet sözcüğün etimolojisi ve Ana Altayca *rekons-trüksiyonları* verilmektedir. Örneğin *arı* için Altayca **pāri* biçimi önerilmektedir.

İlk kez Ramstedt tarafından ortaya konulan ses denkliklerinden biri de, /y/=n/ yani Türkçe söz başındaki /y/nin, Moğolca ve Mançu-Tunguzcada /n/’ye karşılık gelmesidir. Bu denklikle ilgili çok sayıda örnek vardır. Ancak Türkçe *yurt* ile Moğolca *nutug* arasındaki ilişki Ramstedt ve Poppe’nin de dikkatinden kaçmıştır.

Tekin, “Turkic *yurt*= Mongolian *nutug*” (s. 377-382) başlıklı makalede, Türkçe *yurt* ile yaklaşık aynı anlamı taşıyan *nutug* arasında fonetik ve semantik yakınlıkları, dolayısıyla bu iki sözcüğün aynı kökenden geldiğini (cognate) ortaya koymaktadır.

Altay Dilleri Kuramı’nın Ramstedt’ten sonra en güçlü teorisyenlerinden biri olan Prof. Dr. Talat TEKİN’in makaleleri, karşılaştırmalı dil bilim çalışmalarının da zirvesi niteliğindedir. Bu denli değerli ve seçkin yazıların bir araya getirilmiş olması, Altayistik araştırmaları için büyük bir kazançtır.

Emine YILMAZ ve Nurettin DEMİR tarafından yayıma hazırlanan “*Makaleler I, Altayistik*”, Altayistik ve Türkolojiiyi hayat tarzı hâline getirenlerin kütüphanelerinde mutlak surette bulunması gereken bir eserdir.

bilig

Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi

©Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı

Yayın İlkeleri

bilig, Kış/Ocak, Bahar/Nisan, Yaz/ Temmuz ve Güz/Ekim olmak üzere yılda dört sayı yayımlanır. Her yılın sonunda derginin yıllık dizini hazırlanır ve Kış sayısında yayımlanır. Dergi, yayın kurulu tarafından belirlenecek kütüphanelere, uluslararası endeks kurumlarına ve abonelere yayımlandığı tarihten itibaren bir ay içerisinde gönderilir.

bilig, Türk dünyasının kültürel zenginliklerini, tarihî ve güncel gerçeklerini bilimsel ölçüler içerisinde ortaya koymak; Türk dünyasıyla ilgili olarak, uluslar arası düzeyde yapılan bilimsel çalışmalarını kamuoyuna duyurmak amacıyla yayımlanmaktadır.

bilig'de, sosyal bilimlerle ilgili konular başta olmak üzere, Türk dünyasının tarihî ve güncel problemlerini bilimsel bir bakış açısıyla ele alan, bu konuda çözüm önerileri getiren yazılara yer verilir.

bilig'e gönderilecek yazılarda, alanında bir boşluğu dolduracak özgün bir makale veya daha önce yayımlanmış çalışmalarını değerlendiren, bu konuda yeni ve dikkate değer görüşler ortaya koyan bir inceleme olma şartı aranır. Türk dünyasıyla ilgili eser ve şahsiyetleri tanıtan, yeni etkinlikleri duyuran yazılara da yer verilir.

Makalelerin **bilig**'de yayımlanabilmesi için, daha önce bir başka yerde yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere kabul edilmemiş olması gerekir. Daha önce bilimsel bir toplantıda sunulmuş bildiriler, bu durum belirtilmek şartıyla kabul edilebilir.

Yazıların Değerlendirilmesi

bilig'e gönderilen yazılar, önce yayım kurulunca dergi ilkelerine uygunluk açısından incelenir ve uygun bulunanlar, o alandaki çalışmalarını tanıtmış iki hakeme gönderilir. Hakemlerin isimleri gizli tutulur ve raporlar beş yıl süreyle saklanır. Hakem raporlarından biri olumlu, diğeri olumsuz olduğu takdirde, yazı üçüncü bir hakeme gönderilebilir. Yazarlar, hakem ve yayım kurulunun eleştiri ve önerilerini dikkate alırlar. Katılmadıkları hususlar varsa, gerekçeleriyle birlikte itiraz etme hakkına sahiptirler. Yayım kabul edilmeyen yazıların, istek hâlinde bir nüshası yazarlarına iade edilir.

bilig'de yayımlanması kabul edilen yazıların telif hakkı Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığına devredilmiş sayılır. Yayımlanan yazılardaki görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazı ve fotoğraflardan, kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Yayıma kabul edilen yazılar için, yazarı ve hakemlerine yayın tarihinden itibaren bir ay içinde telif / inceleme ücreti ödenir. Ücret miktarı, her yıl başında yayın kurulunun önerisi üzerine yönetim kurulunca belirlenir.

Yazım Dili

bilig'in yazım dili Türkiye Türkçesidir. Ancak her sayıda derginin üçte bir oranını geçmeyecek şekilde İngilizce ve diğer Türk lehçeleri ile yazılmış yazılara da yer verilebilir. Türk lehçelerinde hazırlanmış yazılar, gerektiği takdirde yayın kurulunun kararıyla Türkiye Türkçesine aktarıldıktan sonra yayımlanabilir.

Yazım Kuralları

Makalelerin, aşağıda belirtilen şekilde sunulmasına özen gösterilmelidir:

1. Başlık: İçerikle uyumlu, onu en iyi ifade eden bir başlık olmalı ve koyu karakterli harflerle yazılmalıdır.

2. Yazar ad(lar)ı ve adresi: Yazarın adı, soyadı büyük olmak üzere koyu, adresler ise normal ve eğik karakterde harflerle yazılmalı; yazarın görev yaptığı kurum, haberleşme ve elmek (e-mail) adresi belirtilmelidir.

3. Özet: Makalenin başında, konuyu kısa ve öz biçimde ifade eden ve en fazla 150 kelimededen oluşan Türkçe özet bulunmalıdır. Özet içinde, yararlanılan kaynaklara, şekil ve çizelge numaralarına değinilmemelidir. Özeti altında bir satır boşluk bırakılarak, en az 3, en çok 8 sözcükten oluşan anahtar kelimeler verilmelidir. Makalenin sonunda, yazı başlığı, özet ve anahtar kelimelerin İngilizce ve Rusçaları bulunmalıdır. Rusça özetler, gönderilemediği takdirde dergi tarafından ilave edilir.

4. Ana Metin: A4 boyutunda (29.7x21 cm.) kâğıtlara, MS Word programında, Times New Roman veya benzeri bir yazı karakteri ile, 10 punto, 1.5 satır aralığıyla yazılmalıdır. Sayfa kenarlarında 3'er cm boşluk bırakılmalı ve sayfalar numaralandırılmalıdır. Yazılar 10.000 kelimeyi geçmemelidir. Metin içinde vurgulanması gereken kısımlar, koyu değil eğik harflerle yazılmalıdır. Alıntılar eğik harflerle ve tırnak içinde verilmeli; beş satırdan az alıntılar satır arasında, beş satırdan uzun alıntılar ise satırın sağından ve solundan 1.5 cm içeride, blok hâlinde ve 1 satır aralığıyla yazılmalıdır.

5. Bölüm Başlıkları: Makalede, düzenli bir bilgi aktarımı sağlamak üzere ana, ara ve alt başlıklar kullanılabilir ve gerektiği takdirde başlıklar numaralandırılabilir. Ana başlıklar (ana bölümler, kaynaklar ve ekler) büyük harflerle; ara ve alt başlıklar, yalnız ilk harfleri büyük, koyu karakterde yazılmalı; alt başlıkların sonunda iki nokta üst üste konularak aynı satırdan devam edilmelidir.

6. Şekiller ve Çizelgeler: Şekiller, küçültmede ve basımda sorun yaratmamak için siyah mürekkep ile düzgün ve yeterli çizgi kalınlığında aydinger veya beyaz kağıda çizilmelidir. Her şekil ayrı bir sayfada olmalıdır. Şekiller numaralandırılmalı ve her şeklin altına başlığıyla birlikte önce Türkçe, sonra İngilizce olarak yazılmalıdır.

Çizelgeler de şekiller gibi, numaralandırılmalı ve her çizelgenin üstüne başlığıyla birlikte önce Türkçe, sonra İngilizce olarak yazılmalıdır. Şekil ve çizelgelerin başlıkları, kısa ve öz olarak seçilmeli ve her kelimenin ilk harfi büyük, diğerleri küçük harflerle yazılmalıdır. Gerekli durumlarda açıklayıcı dipnot veya kısaltmalara şekil ve çizelgelerin hemen altında yer verilmelidir.

7. Resimler: Parlak, sert (yüksek kontrastlı) fotoğraf kâğıdına basılmalıdır. Ayrıca şekiller için verilen kurallara uyulmalıdır. Özel koşullarda renkli resim baskısı yapılabilir.

Şekil, çizelge ve resimler toplam 10 sayfayı aşmamalıdır. Teknik imkâna sahip yazarlar, şekil, çizelge ve resimleri aynen basılabilecek nitelikte olmak şartı ile metin içindeki yerlerine yerleştirebilirler. Bu imkâna sahip olmayanlar, bunlar için metin içinde aynı boyutta boşluk bırakarak içine şekil, çizelge veya resim numaralarını yazabilirler.

8. Kaynak Verme: Dipnotlar, sadece açıklama için kullanılmalı ve açıklamalar da metnin sonunda verilmelidir. Metin içinde göndermeler, parantez içinde aşağıdaki şekilde yazılmalıdır:

(Köksoy 2000); (Köksoy 2000: 15)

Birden fazla yazarlı yayınlarda, metin içinde sadece ilk yazarın adı vd. yazılmalıdır: (İsen vd. 2002)

Kaynaklar kısmında ise diğer yazarlar da belirtilmelidir. Metin içinde, gönderme yapılan yazarın adı veriliyorsa kaynağın sadece yayın tarihi yazılmalıdır:

“Tanpınar (1976:131), bu konuda”

Yayın tarihi olmayan eserlerde ve yazmalarda sadece yazarların adı; yazarı belirtilmeyen ansiklopedi vb. eserlerde ise eserin ismi yazılmalıdır.

İkinci kaynaktan yapılan alıntılarda, asıl kaynak da belirtilmelidir:

“Köprülü (1926)” (Çelik 1998’den).

Kişisel görüşmeler, metin içinde soyadı ve tarih belirtilerek gösterilmeli, ayrıca kaynaklarda belirtilmelidir. İnternet adreslerinde ise mutlaka tarih belirtilmeli ve bu adresler kaynaklar arasında da verilmelidir:

<http://www.tdk.gov.tr/bilterim> (15.12.2002)

9. Kaynaklar: Metnin sonunda, yazarların soyadına göre alfabetik olarak aşağıdaki şekilde yazılmalıdır. Kaynaklar, bir yazarın birden fazla yayını olduğu takdirde yayımlanış tarihine göre sıralanacak; bir yazara ait aynı yılda basılmış yayınlar ise (1980a, 1980b) şeklinde gösterilecektir:

KÖKSOY, Mümin (2000), *Türk Yükseköğretiminde Yabancı Dille Eğitim, Bilimlik Dergiler ve Türkçemiz*, Ankara: Bilig Yay.

TİMURTAŞ, F.Kadri (1951), “Fatih Devri Şairlerinden Cemalî ve Eserleri”, *İÜ, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, IV (3) : 189-213.

SHAW, S. (1982), *Osmanlı İmparatorluğu*, (çev. M.Harmancı), İstanbul: Sermet Matb.

Yazıların Gönderilmesi

Yukarıda belirtilen ilkelere uygun olarak hazırlanmış yazılar, biri orijinal, diğer ikisi fotokopi olmak üzere üç nüsha olarak, disketiyle birlikte bilig adresine gönderilir. Yazarlarına raporlar doğrultusunda düzeltilmek üzere gönderilen yazılar, gerekli düzeltmeler yapılarak disketi ve orijinal çıktısıyla en geç bir ay içinde tekrar dergiye ulaştırılır. Yayın kurulu, esasa yönelik olmayan küçük düzeltmeler yapılabilir.

Yazışma Adresi

bilig Dergisi Editörlüğü

Taşkent Cad. 10. Sok. No: 30

06430 Bahçelievler/ANKARA / TÜRKİYE

Tel: (0312) 215 22 06

Fax: (0312) 215 22 09

www.yesevi.edu.tr/bilig

bilig@yesevi.edu.tr

bilig

Journal of Social Sciences of the Turkish World

©Ahmet Yesevi University Board of Trustees

Editorial Principles

bilig is published quarterly: Winter/January, Spring/April, Summer/July and Autumn/October. At the end of each year, an annual index is prepared and published in Winter issue. Each issue is forwarded to the subscribers, libraries and international indexing institutions within one month after its publication.

bilig is published to bring forth the cultural riches, historical and actual realities of the Turkish World in a scholarly manner; to inform the public opinion about the scientific studies on the international level concerning Turkish World.

The articles firstly related to social sciences subjects and dealing with the historical and current issues and problems and suggesting solutions for the Turkish World are published in *bilig*.

An article sent to *bilig* should be an original article which contribute knowledge and scientific information to its field or a study that bring forth new views and perspectives on previously written scholarly works. Articles introducing works and personalities, announcing new activities related to the Turkish world can also be published in *bilig*.

In order for any article to be published in *bilig*, it should not have been previously published or accepted to be published elsewhere. Papers presented at a conference or symposium may be accepted for publication if stated so beforehand.

Evaluation of Articles

The articles forwarded to *bilig* are first studied by the Editorial Board in terms of the journal's principles those found acceptable are sent to two referees who are well-known for their works in that field. Names of the referees are confidential and referee reports are safe-kept for five years. In case one referee report is negative and the other is favorable, the article may be sent to a third referee for re-evaluation. The authors of the articles are to consider the criticisms, suggestions and corrections of the referees and editorial board. If they disagree, they are entitled to counterpresent their views and justifications. Only the original copy of the unaccepted articles may be returned upon request.

The royalty rights of the accepted articles are considered transferred to Ahmet Yesevi University Board of Trustees. However the overall responsibility for the

published articles belongs to the author of the article. Quotations from articles including pictures are permitted during full reference to the articles.

Payments to the authors and referees for their contributions are made within one month after publication. The amounts of payments are determined by the Editorial Board subject to the approval by the Board of Trustees.

The Language of the Journal

Turkiye Turkish is the Language of the journal. Articles presented in English or other Turkish dialects may be published not exceeding one third of an issue. Articles submitted in Turkish dialects may be published after they are translated into Turkiye Turkish upon the decision of the Editorial Board if necessary.

Writing Rules

In general the following are to be observed in writing the articles for bilig:

1. **Title of the Article:** Title should be in suitable for the content and the one that expresses it best, and should be bold letters.
2. **Name(s) and address(es) of the author(s):** Names and surnames are in capital letters and bold, addresses in normal italic letters; institution the author works at, contact and e-mail addresses should be specified.
3. **Abstract:** In the beginning of the article there should be an abstract in Turkish, briefly and laconically expressing the subject in maximum 150 words. There should be no reference to used sources, figure and chart numbers. Leaving one line empty after the abstract body there should be key words, minimum 3 and maximum 8 words. At the end of the article there should titles, abstracts and key words in English and Russian. In case Russian abstract is not submitted it will be attached by the journal.
4. **Main Text:** Should be typed in MS Word program in Times New Roman or similar font type, 10 type size and 1,5 line on A4 format (29/7x21cm) paper. There should 3 cm free space on the margins and pages should be numbered. Articles should not exceed 10.000 words. Passages that need emphasizing should not be bold but in italic. Quotations should be in italic and with quotation marks; in quotations less than 5 lines between lines and those longer than 5 lines should be typed with indent of 1,5 cm in block and with 1 line space.
5. **Section Headings:** Main, interval and sub-headings can be used in order to obtain the well-arranged narration of information in the article and these headings can be numbered if necessary. Main headings (main sections, references and appendixes) should be in capital letters; interval and sub-

headings should be bold and their first letters in capital letters; at the end of the sub-headings writing should continue on the same line after a colon (:).

6. Figures and Tables: Figures should be drawn on tracing or white paper in ink so as not to cause problems in printing or reducing in size. Each figure should be on a separate page. Figures should be numbered with a caption of the title in Turkish first and English below it.

Tables should also be numbered and have the title in Turkish first and English below it. The titles of the figures and tables should be clear and concise, and the first letters of each word should be capitalized. When necessary footnotes and acronyms should be below the captions.

7. Pictures: Should be on highly contrasted photo papers. Rules for figures and tables are applied for pictures as well. In special cases color pictures may be printed.

The number of pages for figures, tables and pictures should not exceed 10 pages. Authors having the necessary technical facilities may themselves insert the related figures, drawings and pictures into text. Those without any technical facilities will leave the proportional sizes of empty space for pictures within the text numbering them.

8. Stating the Source: Endnotes should be only for explanation and explanations should be at the end of the text.

References within the text should be given in parentheses as follows:

(Köksoy 2000); (Köksoy 2000: 15)

When sources with several authors are mentioned, the name of first author is written and for others (et. al) is added.

(İsen et al. 2002)

Full reference including all the names of authors should be given in the list of references. If there is name of the referred authors within the text then only the publication date should be written:

“Tanpınar (1976:131) on this issue”

In the sources and manuscripts with no publication date only the name of author; in encyclopedias and other sources without authors only the name of the source should be written

In the secondary sources quoted original source should also be pointed:

“Köprülü (1926)” (in Çelik 1998).

Personal interviews can be indicated by giving the last name(s), the date(s) and moreover should be stated in the references.

<http://www.tdk.gov.tr/bilterim> (15.12.2002)

9. References: Should be at the end of the text in the alphabetic order as shown in the example below. If there are more than one source of an author then they will be listed according to their publication date; sources of the same author published in the same year will shown as (1980a, 1980b):

KÖKSOY, Mümin (2000), *Türk Yükseköğretiminde Yabancı Dille Eğitim, Bilimlik Dergiler ve Türkçemiz*, Ankara: Bilig Yay.

TİMURTAŞ, F.Kadri (1951), “Fatih Devri Şairlerinden Cemalî ve Eserleri”, İÜ, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, IV (3) : 189-213.

SHAW, S. (1982), *Osmanlı İmparatorluğu*, (çev. M.Harmancı), İstanbul: Sermet Matb.

How to Forward the Articles

The articles duly prepared in accordance with the principles set forth are to be sent in three copies, one original and two photocopied forms with a floppy disk to bilig to the address given below. The last corrected fair copies in diskettes and original figures are to reach bilig within not later than one month. Minor editing may be done by the editorial board.

Correspondence Address

bilig Dergisi

Taşkent Caddesi, 10. Sok. Nu: 30

06430 Bahçelievler - ANKARA / TÜRKİYE

Tel: (0312) 215 22 06

Fax: (0312) 215 22 09

www.yesevi.edu.tr/bilig

bilig@yesevi.edu.tr